

**Brief van Shaykh Bakr
Abū Zayd aan Shaykh
Rabī‘ bin Hādī al-
Madkhalī**

Over Sayyid Qutb

Copyright © 2025 Abouhafs.nl

Alle rechten voorbehouden. Dit werk mag worden gekopieerd, verspreid of vertaald, geheel of gedeeltelijk, op voorwaarde dat dit niet voor commerciële doeleinden wordt gedaan en dat er geen wijzigingen worden aangebracht aan de tekst of inhoud.

Toegestaan voor gratis verspreiding in druk- of elektronische vorm, mits met bronvermelding.

Voor meer boeken, artikelen, lezingen en ander islamitisch materiaal, bezoek: www.abouhafs.nl

Inleiding

Deze brief van Shaykh Bakr Abū Zayd, een van de vooraanstaande geleerden van deze tijd, is gericht aan Shaykh Rabī‘ bin Hādī al-Madkhalī. Hij reageert op het verzoek om zijn oordeel over het boek *Adwā’ Islāmiyyah ‘alā ‘Aqīdah Sayyid Quṭb wa Fikrih*, waarin al-Madkhalī zware beschuldigingen uit tegen de bekende schrijver en da‘wah-prediker Sayyid Quṭb, moge Allah hem genadig zijn.

Shaykh Bakr Abū Zayd wijst in zijn antwoord op meerdere kernpunten. Veel van de fouten die aan Sayyid Quṭb worden toegeschreven, zijn volgens hem het gevolg van een te beperkte lezing van zijn werk, het uitlichten van geïsoleerde of literaire passages zonder rekening te houden met zijn volledige oeuvre, of het negeren van andere plaatsen waar Quṭb dergelijke uitspraken juist corrigeert of nuanceert. Ook wijst hij op het belang van rechtvaardigheid in kritiek: een onduidelijke of ongelukkige formulering mag niet zwaarder wegen dan de vele duidelijke uitspraken waarin hij het correcte standpunt bevestigt.

Daarnaast bekritiseert Shaykh Bakr Abū Zayd de methode, toon en objectiviteit van het boek zelf. Hij stelt dat het werk onnodig scherp is, methodologisch gebrekkig, en de jeugd traint in het kleineren van

geleerden. Hij roept op om, ondanks iemands fouten, het goede te erkennen, smeebeden voor hem te verrichten, zijn fouten te verduidelijken en zijn nuttige kennis te blijven benutten.

Deze brief is daarmee een krachtig pleidooi voor rechtvaardigheid, nuance en respect in het omgaan met meningsverschillen, en een waarschuwing tegen de gevaren van buitensporige en onrechtvaardige kritiek binnen de Ummah.

Geachte broeder, Shaykh Rabī‘ bin Hādī al-Madkhalī,

Assalamu alaikum wa rahmatullahi wa barakatuh,

Ik wil uw aandacht vestigen op uw verzoek aan mij om het bijgevoegde boek te lezen: *“Adwa’ Islamiyyah ‘Ala ‘Aqeedat Sayyid Qutb Wa Fikrih” (Islamitisch licht op de ‘aqeedah en denkbelden van Sayyid Qutb).*

Zijn er opmerkingen op aan te merken? En betekenen deze opmerkingen dat dit project volledig moet worden afgewezen en nooit meer mag worden verspreid? Of behoort het tot datgene wat bewerkt en gecorrigeerd kan worden, zodat het gedrukt en verspreid kan worden, en voor u een beloning zal zijn op de Dag des Oordeels, en een leiding voor wie Allah ﷻ wil van Zijn dienaren?

Daarom zeg ik het volgende:

1. Ik keek naar de eerste pagina, waar de inhoudsopgave vermeld staat, en ik trof daar onderwerpen aan over Sayyid Qutb, moge Allah hem genadig zijn, die de fundamenteën van kufr, atheïsme, ketterij, het geloof in *Wahdat al-Wujood*, de uitspraak dat de Qur’an geschapen is, de uitspraak dat het voor anderen dan Allah toegestaan is om wetgeving vast te stellen, buitensporigheid in het verheerlijken van de

eigenschappen van Allah, het niet accepteren van *mutawaatir* ahadith, twijfel zaaien over zaken van 'aqeedah waarover men zekerheid dient te hebben, het doen van takfier op gemeenschappen, enzovoort, bijeenbrengt, zaken waarvan de haren van een gelovige overeind gaan staan.

Ik voelde medelijden met de geleerden van de moslims overal ter wereld die kennelijk geen aandacht hebben geschonken aan zulke vernietigende zaken. Vervolgens vroeg ik mij af waarom, met zulke gevaarlijke kwesties, de boeken van Qutb toch wijdverspreid zijn, als de zon aan de horizon, en waarom de gewone mensen er profijt van hebben, en zelfs u (Rabī' al-Madkhalī) in sommige van uw eigen geschriften.

Daarom begon ik de onderwerpen te vergelijken met de inhoud. Ik ontdekte dat de inhoud soms het tegenovergestelde bewees van wat elders werd gesteld en dat deze onderwerpen in het algemeen provocatief waren, bedoeld om de aandacht van de gewone lezer te trekken en om Sayyid Qutb, moge Allah hem genadig zijn, te bekritisieren. Ik wens voor u, voor mijzelf, en voor alle moslims dat wij ver weg blijven van deze soort van zonde. Het behoort tot misleiding wanneer iemand over het goede spreekt in het bijzijn van degene die hij haat.

2. Ik keek verder en merkte dat dit boek (van Rabī‘ al-Madkhalī) het volgende ontbeert: de basis van wetenschappelijk onderzoek, de *manhaj* (methodologie) van kritiek, betrouwbaarheid in het citeren van andere bronnen, betrouwbaarheid in kennis, en het zich niet vergrijpen aan anderen.

Wat betreft de etiquette van dialoog, de schoonheid van de aanpak en de kracht in het presenteren van de stof, deze zaken zijn volstrekt afwezig in dit boek. Het bewijs hiervoor is:

Ten eerste zag ik dat jij je hebt gebaseerd op oude edities van de boeken van Sayyid Qutb, zoals *Fie Dhilaal al-Qur‘an* en *Al-‘Adalah al-Ijtima‘iyyah*, terwijl bekend is, zoals ook vermeld in de kantlijn van pagina 29 en op andere plaatsen, dat er latere herziene edities zijn uitgekomen. Volgens de basisprincipes van kritiek en betrouwbaarheid in kennis is het verplicht om kritiek te uiten, indien deze gericht is op de inhoud, op de laatste editie van een boek, omdat de veranderingen daarin (dus in de laatste editie) de eerdere versies opheffen. Dit, in shaa’ Allah, is jou vanuit basiskennis niet onbekend, maar waarschijnlijk is het een fout geweest van een student die deze informatie voor jou heeft voorbereid en zich daar niet van bewust was. Het is bekend dat er veel soortgelijke gevallen zijn voorgekomen bij mensen van kennis, zoals

bij het boek *ar-Rooh* van Ibn al-Qayyim, waarover veel geleerden, nadat zij het lazen, zeiden: waarschijnlijk heeft hij het in het begin van zijn leven geschreven. Dit is ook in veel andere gevallen gebeurd. Het boek *Al-'Adalah al-Ijtima'iyah* van Sayyid Qutb was het eerste boek dat hij schreef over islamitische onderwerpen.

Ten tweede, het onderwerp in de index van dit boek: *Sayyid Qutb staat toe dat een ander dan Allah ﷻ wetgeving maakt*, deed mijn haren overeind staan. Ik haastte mij naar dit onderwerp voordat ik iets anders bekeek. Wat ik aantrof was slechts één enkel citaat, afkomstig uit vele regels in zijn boek *Al-'Adalah al-Ijtima'iyah*. Zijn uitspraken bevestigen dit provocerende onderwerp helemaal niet. Stel dat er een algemene of vage zin staat, waarom zouden wij die dan veranderen in een *takfir*-kwestie tegen hem, om zo te vernietigen waar Sayyid Qutb zijn leven op heeft gebouwd en waaraan hij zijn pen heeft gewijd: de da'wah naar de *tawhīd* van Allah in heerschappij en wetgeving, het afwijzen van door mensen gemaakte wetten en het confronteren van degenen die dat doen (wetgeving en heerschappij naar iets anders dan de wet van Allah). Allah houdt van rechtvaardigheid in alles, en ik zie, in shaa' Allah, niets anders dan dat jij op het punt staat terug te keren naar rechtvaardigheid en billijkheid.

Ten derde: Een van de provocerende onderwerpen is jouw onderwerp: *Sayyid Qutb gelooft in Wahdat al-Wujood*. Waarlijk, Sayyid Qutb, moge Allah genadig voor hem zijn, heeft iets gezegd dat niet duidelijk is (waardoor de lezer zou kunnen denken dat hij in *Wahdat al-Wujood* gelooft) in zijn literaire stijl bij het commentaar op Soerat al-Hadied en Soerat al-Ikhlaas. Op basis daarvan is de beschuldiging geuit dat hij in *Wahdat al-Wujood* gelooft.

Je hebt iets goeds gedaan door zijn uitspraak te citeren in zijn commentaar op Soerat al-Baqarah, waarin hij (Sayyid Qutb) duidelijk het idee van *Wahdat al-Wujood* afwijst. Uit deze citaten blijkt dat hij schreef: *“En van hieruit zien wij dat er in de ware islamitische denkwijze niets bestaat dat de naam draagt van het idee van Wahdat al-Wujood.”*

Daarbij komt dat er in zijn boek *Muqawwimāt at-Tasawwur al-Islāmī* een duidelijke weerlegging staat van degenen die in *Wahdat al-Wujood* geloven. Daarom zeggen wij: moge Allah Sayyid Qutb vergeven voor deze vage uitspraken die hij met zijn literaire stijl heeft uitgebreid. Het vage kan echter niet opwegen tegen de duidelijke uitspraken die hij heeft gedaan. Daarom wens ik dat jij je haast om deze verborgen *takfīr* (verklaring van afvalligheid) van Sayyid Qutb te verwijderen, en ik voel medelijden met je.

Ten vierde zeg ik je, met alle respect, dat je onder deze onderwerpen, dat wat Sayyid Qutb schreef over de

betekenis van *Lā ilāha illa Allah* in strijd zou zijn met wat de geleerden en de taalkundigen zeggen, en dat hij (Qutb) niet duidelijk zou zijn over (tawḥīd) *ar-Rubūbiyyah* en *al-Ulūhiyyah*. Zonder grondige verificatie heb je daarmee alles tenietgedaan wat Sayyid Qutb, moge Allah genadig voor hem zijn, heeft bevestigd over de aspecten van tawḥīd, wat het inhoudt en bevestigt, en wat het grootste deel van zijn lange leven in beslag heeft genomen.

Alles wat jij (Rabī‘ al-Madkhalī) hierover hebt gezegd, wordt weerlegd door één enkele uitspraak: dat de eenheid van Allah in wetgeving en rechtspraak behoort tot de noodzakelijke consequenties van het woord *tawḥīd*. Sayyid Qutb, moge Allah genadig voor hem zijn, heeft hier veelvuldig de nadruk op gelegd toen hij zag hoe er, met verdorven moed, werd gewerkt aan het ontmantelen van de wetgeving van Allah in rechtbanken en andere plaatsen, om deze te vervangen door mensgemaakte wetten. Zonder twijfel is dit een grote brutaliteit (de brutaliteit om de wetten van Allah te veranderen), zoals de Ummah die vóór het jaar 1342 hijri nooit eerder heeft meegemaakt.

Ten vijfde: onder de onderwerpen in de index staat: “Sayyid Qutb bevestigt het geloof dat de Koran geschapen is, en dat het spreken van Allah slechts de wil is” Toen ik terugging naar de pagina’s die hierover

spreken, vond ik geen enkele letter waarin Sayyid Qutb, moge Allah genadig voor hem zijn, deze uitspraak deed: "De Koran is geschapen." Hoe kun je zo gemakkelijk beschuldigingen uiten over zulke takfir-zaken?

De enige zin die ik opmerkte, is zijn (Qutb) uitspraak: "Zij kunnen uit de Muqatta'āt-letters geen boek voortbrengen dat gelijk is aan dit boek, omdat dit boek is gemaakt door Allah en niet door de mens." Er is geen twijfel dat deze zin fout is, maar maakt dit ons bevoegd om te oordelen dat Sayyid Qutb de ongelovige uitspraak bevestigt dat de Koran geschapen is?

O Allah, ik kan de last van zo'n oordeel niet dragen! Dit deed mij denken aan een soortgelijke uitspraak van Shaykh Muhammad 'Abdulkhaliq 'Atheemah, moge Allah genadig voor hem zijn, in de inleiding van zijn boek *"Studies over de stijl van de edele Koran"*, dat is uitgegeven door de Islamitische Universiteit Imam Muhammad bin Sa'ud. Zullen wij dan iedereen beschuldigen van de uitspraak dat de Koran geschapen is? O Allah, nee! Wat we tot nu toe hebben genoemd is voldoende wat betreft de inhoudelijke kant van de zaak, en dat is het belangrijkste punt.

Overige aandachtspunten:

1. Het origineel van dit boek telt 161 pagina's, met de hand geschreven. Deze handschriften verschillen van elkaar. Ik herken er geen enkele als door jou geschreven op de gebruikelijke manier, tenzij je handschrift veranderd is, of ik mij vergis, of jij het werk over Sayyid Qutb hebt uitbesteed aan enkele studenten, waarbij iedere student noteerde wat hij vond, onder jouw supervisie of op jouw dictaat. Daarom kan ik niet met zekerheid bevestigen dat dit boek van jou is, behalve op basis van wat jij erop hebt geschreven, namelijk dat jij de auteur bent. En dat is voldoende om het aan jou toe te schrijven.

2. Hoewel er verschillen in handschrift zijn, is er een gemeenschappelijke lijn te zien. Dit boek vertoont het terugkerende patroon van een verontrustende toon, voortdurende boosheid, het telkens uit een zin springen om er grote fouten uit te halen, het overhaast trekken van conclusies terwijl er ruimte is om het tegendeel te bewijzen, en het steunen op vage uitspraken terwijl de duidelijke worden genegeerd. Dit is een vaste regel waarover geen discussie mogelijk is, en het wordt beschouwd als een schending van de wetenschappelijke methode van kritiek, die bekendstaat als *al-Haydah al-Ilmiyyah*.

3. Wat betreft de literaire stijl: als we deze vergelijken met de stijl van Sayyid Qutb, dan is dit een neergaande stijl. De stijl van Sayyid Qutb is verheven. Als we dit daarentegen beschouwen als jouw (Rabī's) stijl, dan is het een zeer elementaire stijl, niet passend bij een student van kennis met hoge graden. Er moet een balans zijn tussen literaire smaak, het vermogen de taal te gebruiken en de zaak duidelijk te presenteren, en de schoonheid van de presentatie; zo niet, dan zou de pen gebroken moeten worden (oftewel: in dat geval moet men niet eens moeite doen om te schrijven).

4. De overheersende tendens was die van boosheid en afschrikking, wat de wetenschappelijke methode van kritiek heeft verdrongen, waardoor jouw weerlegging de etiquette van dialoog miste.

5. Dit boek vertoont van begin tot eind een beledigende toon, bekrompenheid van geest en gebrek aan geduld in de formuleringen. Waarom?

6. Dit boek creëert een nieuwe *hizbiyyah* die het patroon bevestigt van hier iets als *tahrīm* (verbodenverklaring) uitroepen en het daar weer ongeldig verklaren; van het benoemen van dit als *bid'ah* (innovatie) en die persoon als *mubtadi'* (innovator); van het bestempelen van dit als dwaling en die persoon als dwalend, zonder voldoende bewijzen. Dit wekt bovendien *ghurūr* (zelfbedrog) op in

religieuze zin, waarbij men zo trots wordt dat men denkt dat, wanneer hij dat doet, hij een zware last van zijn schouders afwerpt; dat hij de Ummah redt van het vallen in een afgrond; dat hij een hoogstaand voorbeeld is van *wara'* (vroomheid) en *ghayrah* (ijver) voor de bepalingen van de shari'ah. Dit oordelen zonder zekerheid is een weg naar ondergang, ook al lijkt het een hoog opgetrokken gebouw. Zijn uiteindelijke bestemming is vernietiging en verdwijning met de wind.

Dit zijn zes kenmerken die dit boek bezit, waardoor het niet aangenaam is om te lezen. Dit is wat ik zie met betrekking tot jouw verzoek. Ik bied mijn excuses aan voor de vertraging in mijn antwoord, maar ik was niet gewend de boeken van deze man (Sayyid Qutb) te lezen, ook al zijn ze wijdverspreid onder de mensen. De ernstige opmerkingen die jij aanhaalde, hebben mij echter ertoe gebracht veel van zijn boeken te bestuderen. Ik trof in zijn werken veel goeds aan: groot geloof, duidelijke waarheden, het blootleggen van de plannen van de vijanden van de islam, evenals enkele fouten in de inhoud en uitspraken waarvan ik zou wensen dat hij ze nooit had gedaan. Veel van deze zaken weerlegt hij echter op andere plaatsen, en volmaaktheid is moeilijk te bereiken.

Deze man was een groot schrijver en criticus, en wendde zich vervolgens tot het dienen van de islam via de

verheven Qur'an, de nobele soennah en de prachtige sīrah. Dit vormde zijn houding ten aanzien van de kwesties van zijn tijd. Hij bleef standvastig in zijn houding, omwille van Allah. Ook verduidelijkte hij de kwesties over zijn verleden. Er werd hem gevraagd enkele woorden van verontschuldiging te schrijven, maar hij sprak zijn oprechte en bekende woorden: "Ik zal niet de vinger waarmee ik de shahādah verricht (het oproepen tot tawḥīd) gebruiken om iets te schrijven dat tegen de tawḥīd ingaat", of woorden van gelijke strekking.

Daarom is het ieders plicht om smeekbeden voor hem te verrichten, dat Allah zijn zonden vergeeft, ons laat profiteren van zijn kennis, zijn fouten duidelijk maakt, en dat zijn fouten er niet toe leiden dat wij zijn kennis niet benutten of zijn boeken in de steek laten. Beschouw, moge Allah jou beschermen, zijn situatie als die van sommige van de salaf, zoals Ismā'īl al-Harawī en al-Jīlānī, en hoe Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah hen verdedigde, ook al maakten zij vele ernstige fouten, omdat de kern van hun aanpak was om de islam en de soennah te verdedigen. Kijk naar *Manāzil al-Sā'irīn* en je zult vreemde zaken aantreffen die je niet kunt accepteren, maar toch zie je dat Ibn al-Qayyim, moge Allah hem genadig zijn, verontschuldigen voor hem aandroeg en hem niet beschuldigde, zoals hij verduidelijkt in *Madārij al-Sālikīn*. Ik ben hier ook dieper op ingegaan in het boek "Het

indelen van mensen tussen twijfel en zekerheid”, waarin ik enkele regels hierover heb opgesteld.

Tot besluit raad ik de broeder omwille van Allah aan om het boek *Adwā’ Islāmiyyah*... niet te drukken. Het is niet toegestaan om dit boek te verspreiden of te drukken vanwege de buitensporigheid die het bevat, en omdat het de jeugd van de Ummah traint om ‘ulamā’ (geleerden) te beledigen en hun verdiensten te kleineren en te negeren. Vergeef mij, moge Allah ﷻ jou zegenen, als ik scherp was in mijn bewoordingen, maar dat is vanwege wat ik zag van jouw overdrijving, omdat ik het goede voor jou wil, en omdat jij graag wilde weten wat ik over hem te zeggen heb. Dit is wat mijn pen heeft geschreven, en moge Allah de weg van ons allen verbeteren.

Wa assalāmoe ‘alaykoem wa raḥmatullāhi wa barakātoeh,

(Shaykh) Bakr Abū Zayd

20/01/1414 (AH)